

e-mocni:

NIE WIERZĘ WE WSZYSTKO! JAK OCENIAĆ WIARYGODNOŚĆ INFORMACJI?

Zaangażowanie obywatelskie
Scenariusz nr 5a v.1.2

e-Mocni

CYFROWE UMIEJĘTNOŚCI,
REALNE KORZYŚCI

E-MOCNI: CYFROWE UMIEJĘTNOŚCI, REALNE KORZYŚCI

**Fundusze
Europejskie**
Polska Cyfrowa

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

PARTNERZY

POZNAJMY SIĘ

PROGRAM SZKOLENIA

Wiarygodność
w Internecie –
jest czy nie
ma?

1

2

Model CRAAP

Przykłady
weryfikacji –
kto, co, jak

4

3

Wikipedia –
wiarygodna
czy nie?

CZĘŚĆ 1

WSTĘP DO WIARYGODNOŚCI

NIE PIJ WODY!

FAKT:

WODA JEST JEDNYM
ZE SKŁADNIKÓW BOMB
ATOMOWYCH

FAKT:

NADMIAR WODY MOŻE
POWODOWAĆ POCENIE SIĘ,
WYDALANIE MOCZU,
A NAWET ŚMIERĆ

FAKT:

100% TERRORYSTÓW
I SERYJNYCH MORDERCÓW
PIJE WODĘ

FAKT:

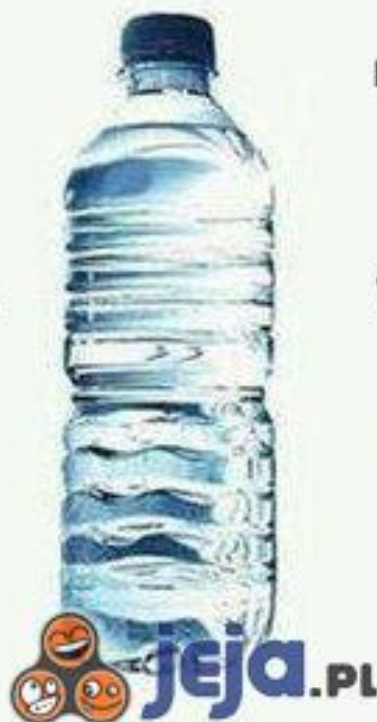
WODA JEST UŻYWANA
PRZY ROZPYLANIU
PESTYCYDÓW NA POLACH
UPRAWNYCH

FAKT:

WODA JEST NAJCZĘSTSZĄ
PRZYCZYNĄ ŚMIERCI
PRZEZ UTONIĘCIE

FAKT:

100% LUDZI, KTÓRZY
PIJĄ WODĘ PEWNEGO
DNIA UMRZE

Fake news, czyli fałszywe/nieprawdziwe informacje, to jedno z gwałtownie popularyzujących się zjawisk. Nie tylko w Internecie, ale w przestrzeni online teoretycznie łatwiej je stworzyć.

Ale i łatwiej weryfikować – jeśli się chce...

Źródło grafiki: <http://www.classichits.ie/>

PO CO TWORZONE SĄ FAKE NEWSY?

- Zwiększają „klikalność”
- Wpływają na politykę/wybory/opinie
- Pozwalają więcej sprzedać
- ???

PRAWDZIWE—NIEPRAWDZIWE?

Czy trafiliście kiedyś gdzieś na te wiadomości?

Barrack Obama urodził się w Kenii, a nie w Stanach Zjednoczonych

Gigant handlu internetowego Amazon przymierza się do kupna sieci Carrefour

Autokar z pielgrzymami z Polski został zaatakowany przez imigrantów na granicy austriacko-włoskiej

Na targu w Słupsku osoby pochodzące z Bliskiego Wschodu porywają klientki, które korzystają z przebieralni w aucie dostawczym

Przed wizytą w Bochni prezydenta Dudy i premier Szydło, żeby główny plac wyglądał ładnie i porządnie, archeolodzy musieli zakopać odkopywany właśnie zabytkowy ratusz.

Hillary Clinton, jako Sekretarz Stanu USA, sprzedawała broń ISIS

Przez Warszawę przeszła Piesza Masa Krytyczna

Które z nich są prawdziwe, a które fałszywe?

Barrack Obama urodził się w Kenii, a nie w Stanach Zjednoczonych

Gigant handlu internetowego Amazon przymierza się do kupna sieci Carrefour

Autokar z pielgrzymami z Polski został zaatakowany przez imigrantów na granicy austriacko-włoskiej

Na targu w Słupsku osoby pochodzące z Bliskiego Wschodu porywają klientki, które korzystają z przebieralni w aucie dostawczym

Przed wizytą w Bochni prezydenta Dudy i premier Szydło, żeby główny plac wyglądał ładnie i porządnie, archeolodzy musieli zakopać odkopywany właśnie zabytkowy ratusz.

Hillary Clinton, jako Sekretarz Stanu USA, sprzedawała broń ISIS

Przez Warszawę przeszła Piesza Masa Krytyczna

Odpowiedzi 😊

Barrack Obama -
FAŁSZ

Amazon -
PRAWDA

Autokar - FAŁSZ

Targ w Słupsku
- FAŁSZ

Bochnia - FAŁSZ

Hillary Clinton -
FAŁSZ

Piesza Masa Krytyczna -
PRAWDA

2 KWIETNIA —
MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ
FACT-CHECKINGU, CZYLI
SPRAWDZANIA
WIARYGODNOŚCI
INFORMACJI

**POSŁUCHAJ,
DLACZEGO TO
WAŻNE
I JAK WYGLĄDA
SPRAWDZANIE FAKTÓW**

CZĘŚĆ 2

MODEL CRAAP

CRAAP TO POPULARNY
SYSTEM OCENY
WIARYGODNOŚCI
INFORMACJI. **DLACZEGO
POKAZUJEMY WERSJĘ
ANGIELSKĄ?**

TO TAKI ŻART — SAMO
„CRAP” PO ANGIELSKU
OZNACZA M.IN. GŁUPOTY,
STEK BZDUR.

DZIĘKI MODELOWI CRAAP
— ROZPOZNAMY JE 😊

CRAAP po polsku

1. Aktualność informacji
2. Istotność informacji
3. Ważkość informacji
4. Precyzyjność i szczegółowość
5. Przeznaczenie informacji

ZADANIE

Na podsumowanie, w skrócie

1. Gdzie materiał został opublikowany? Czy serwis jest miejscem wiarygodnym, znanym, sprawdzonym?
2. Kto jest autorem artykułu? Jakie ma kompetencje, wizerunek...?
3. Czy tekst zawiera fakty czy opinie?
4. Jeśli fakty, czy są dane, które je potwierdzają?
5. Jeśli opinie, to czy są podane fakty na ich poparcie?
6. Czy argumentacja jest logiczna, czy emocjonalna?
7. Kiedy powstał tekst?
8. Czy są inne materiały potwierdzające prezentowane tezy?

Na podstawie: <https://imagazine.pl/2015/10/10/lifehacker-jak-rozpoznać-wiarygodne-zródło-informacji/>

CZĘŚĆ 3
WIKIPEDIA —
WIARYGODNA CZY NIE?

Wikipedia:O Wikipedii [\[edytuj\]](#)

Wikipedia (<https://www.wikipedia.org>) – wielojęzyczny projekt internetowej encyklopedii o „otwartej treści”. Słowo *Wikipedia* to połączenie wyrazów *wiki* i *encyklopedia*. Od czasu powstania, tj. 15 stycznia 2001 roku, Wikipedia rozrosła się do rozmiarów największej encyklopedii dostępnej w Internecie. W 2006 została nazwana przez tygodnik *Time* *kosmicznym kompendium wiedzy* (*cosmic compendium of knowledge*)^[1].

CZYM JEST WIKIPEDIA? POWIE — WIKIPEDIA

Wikipedię tworzy spontanicznie rozwijająca się **społeczność** wolontariuszy, do której każdy może w każdej chwili dołączyć i **śmiało modyfikować strony**, pod warunkiem, że akceptuje **zasady funkcjonowania Wikipedii**. Społeczność ta w dużym stopniu sama ustala, w którym kierunku podąża to przedsięwzięcie. Zawartość Wikipedii nie jest kontrolowana przez „radę redakcyjną” samodzielnego edytowania Wikipedii, a także wycofywanie błędnych zmian, zapewnia oprogramowanie **MediaWiki**.

Wokół społeczności wikipedystów wyrósł szeroki ruch społeczny – **ruch Wikimedia**.

Materiały z Wikipedii można wykorzystać **pod określonymi warunkami**, przewidzianymi przez licencję CC BY-SA 3.0.

WIKIPEDIA

The Free Encyclopedia

Polski

1 251 000+ hasel

English

5 515 000+ articles

Español

1 367 000+ artículos

日本語

1 084 000+ 記事

Русский

1 434 000+ статей

Deutsch

2 123 000+ Artikel

Français

1 930 000+ articles

Italiano

1 399 000+ voci

Português

983 000+ artigos

中文

977 000+ 條目

PL ▾

Kategorie Wikipedii

Nauki społeczne i humanistyczne

Nauki ścisłe i przyrodnicze

Kultura i sztuka

Filozofia

Technika

Historia

Religioznawstwo

Gospodarka

Geografia

Społeczeństwo

Biografie

Polska

Na tej stronie znajdują się główne kategorie zasobów polskojęzycznej Wikipedii. Aby dotrzeć do artykułów z interesującej Cię dziedziny – wejdź w wybraną podkategorię, a następnie wyszukuj coraz węższych dziedzin, klikając w „+”. W ten sposób będziesz docierać do coraz węższych kategorii, na stronach których znajdują się zestawy artykułów.

Filozofia

Metodologia nauki · Ontologia · Epistemologia · Etyka · Estetyka · Kierunki filozoficzne

Nauki ścisłe i przyrodnicze

Jak działają kategorie na Wikipedii?

INDEKS KATEGORII

! 0-9 A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z

POLSKA WERSJA WIKIPEDII
— PONAD 1,2 MILIONA HASEŁ I 10 MILIONÓW
UŻYTKOWNIKÓW MIESIĘCZNIE

ZADANIE

Jak korzystać (rozsądnie) z Wikipedii?

1. Bądź nieufny/nieufna – nie wszystko, co czytasz, jest prawdą i zawsze sprawdzaj
2. Sprawdzaj źródła – czy są podane we wpisie i czy naprawdę istnieją – kliknij i się przekonaj
3. Sprawdź w innym, niezależnym od Wikipedii źródle.
4. Zobacz, czy hasło jest jakoś dodatkowo oznaczone – np. „artykuł na medal” to najwyższy stopień uznania.
5. Sprawdź, czy w innej wersji językowej są podobne informacje
6. Zajrzyj do zakładki „historia i autorzy” – tam też możesz znaleźć informacje o zmianach, kontrowersjach itd.
7. Zrób „test Google’a” - wpisz hasło w Google’a i zobacz, czy istnieje gdzieś poza Wikipedią

CZĘŚĆ 4
PRZYKŁADY WERYFIKACJI
— KTO, CO, JAK

Hillary Clinton 'Accidentally' Gave ISIS \$400 Million - Snopes.com

<https://www.snopes.com/hillary-clinton-accidentally-gave-isis-400...> ▼ Tłumaczenie strony

Stwierdzenie: Hillary Clinton accidentally paid ISIS \$400 million.

Informacje zweryfikowane przez...: FALSE

Prześlij opinię

Fact-checking w wyszukiwarce Google – mechanizm utworzony wspólnie ze Schema.org – ponad 100 instytucji współpracuje i oznaczają ważne wiadomości tagiem. Tutaj:

Informacja, że Hillary Clinton „przypadkowo” dała 400 milionów dolarów ISIS została zweryfikowana jako FALSE, czyli fałszywa.

W Polsce jeszcze nie działa, ale ma się to wkrótce zmienić.

Ruchy fact-checkingowe w USA

1. Najwięcej działań fact-checkingowych dzieje się w USA, zwłaszcza po kampanii prezydenckiej w 2016 roku.
2. Wiele organizacji i instytucji śledzi publikowane wiadomości i ocenia ich wiarygodność.
3. Jedną z bardziej znanych jest Politifact.com, którzy analizują wypowiedzi osób rządzących lub mających wpływ na opinię publiczną.
4. Stosują ciekawe narzędzie, „miernik prawdy”

TRUTH-O-METER, CZYLI MIERNIK PRAWDY

WWW.POLITIFACT.COM

A w Polsce?

1. Nie na tę skalę, ale też się dzieje 😊
2. Szczególną uwagę warto zwrócić na dwa internetowe serwisy: [Oko.press](#) oraz [Demagog.org.pl](#)

PRAWDA CZY FAŁSZ

ANALIZA

REALIZACJA OBIETNIC

PRZEŚWIETLONE
WYPOWIEDZI

12 ZASAD OKO.PRESS

Y FAŁSZ?

mitologię
esu wyborczego
iS był przeciętny, a

ANALIZA "OKA"

Macierewicz: Polska to Chrystus
Narodów, uczą się od nas wolności.
Poważnie?

PRAWDA CZY FAŁSZ

„Wiadomości” TVP: F
najszybciej na świecie
ciągu roku. Sprawdź

JAK PISZĄ O SOBIE:

OKO.PRESS TO PORTAL SPRAWDZAJĄCY FAKTY I
PROWADZĄCY DZIENNIKARSKIE ŚLEDZTWA, MEDIUM
SPOŁECZNOŚCIOWE I ARCHIWUM ŻYCIA PUBLICZNEGO.
CHCEMY STAĆ SIĘ OBYWATELSKIM NARZĘDZIEM
KONTROLI WŁADZY. **OBECNEJ I KAŻDEJ NASTĘPNEJ.**

Serwis zbierający i oceniający wypowiedzi polityków i stopień realizacji obietnic wyborczych. Oprócz tego – edukuje w zakresie fact-checkingu.

Jak wygląda ocena wypowiedzi polityka?

Elżbieta Rafalska

Bezrobocie kobiet (w Polsce – przyp. Demagog) jest według Eurostatu niższe dzisiaj niż bezrobocie mężczyzn.

✓ **Prawda** Ukryj uzasadnienie

Według najbardziej aktualnych **danych Eurostatu** (wrzesień 2017), stopa bezrobocia wśród kobiet była niższa niż wśród mężczyzn. Wśród kobiet wynosiła ona 4,5%, podczas gdy wśród mężczyzn było to 4,7%.

OCENA POZYTYWNA - PRAWDA

Elżbieta Rafalska

minister rodziny, pracy i polityki społecznej

Bezrobocie kobiet (w Polsce) jest według Eurostatu niższe dzisiaj niż bezrobocie mężczyzn.

Salon polityczny Trójki – środa, 22 listopada 2017

[UDOSTĘPNIJ](#)

[DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ](#)

PRAWDA

demagog.org.pl
portfel polityczny

Sprawdzone wypowiedzi

Elżbieta Rafalska

53 proc. polskich rodzin to są rodziny 2+1.

✗ **Fałsz** Ukryj uzasadnienie

Według **raportu** GUSu Warunki życia rodzin w Polsce z 2014 roku wśród wszystkich małżeństw z dziećmi na utrzymaniu te z jednym dzieckiem stanowiły 41,7% (wśród

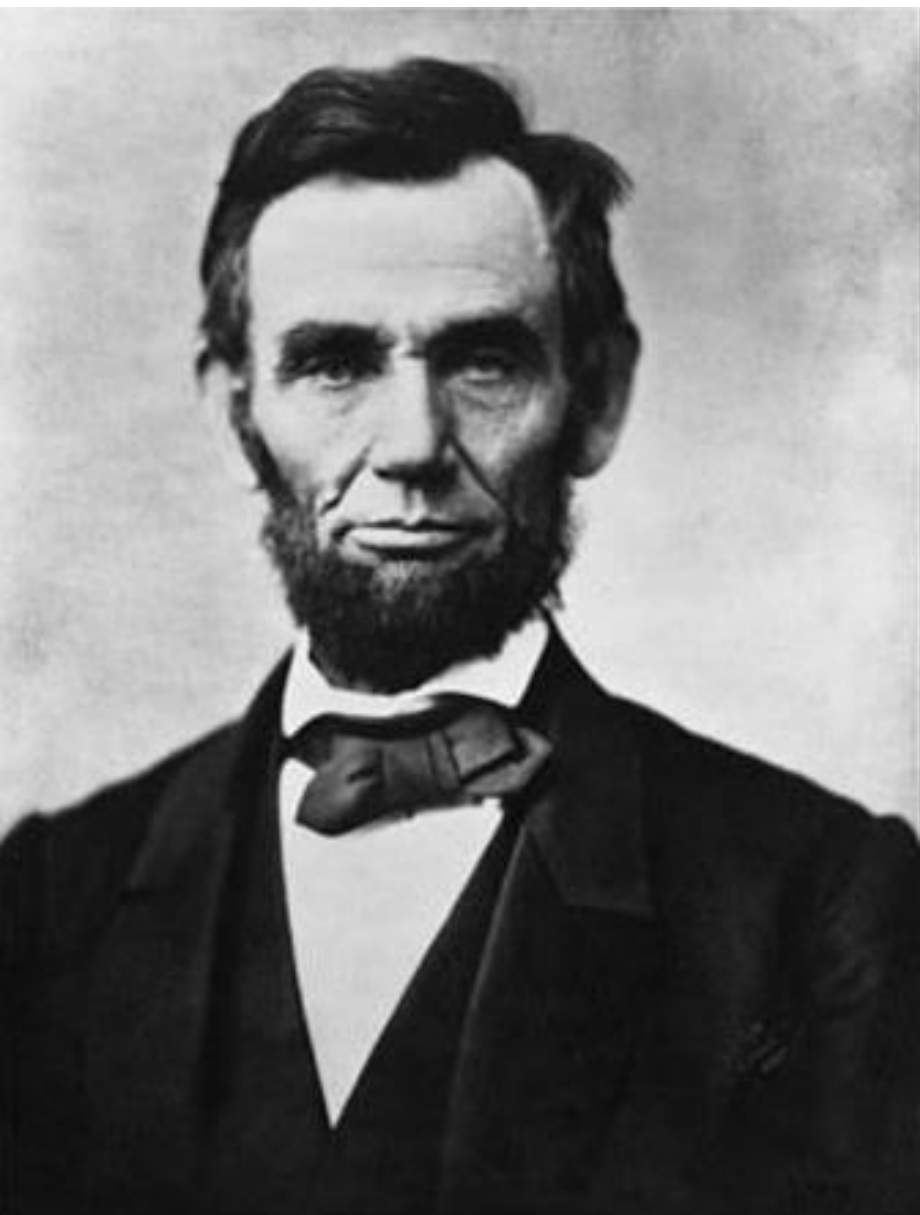
małżeństw

/ oraz

OCENA NEGATYWNA - FAŁSZ

związków nieformalnych 17,3%). W strukturze gospodarstw domowych małżeństwa/związki nieformalne z co najmniej jednym dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami stanowią 12,7%. W wynikach **Narodowego Spisu Powszechnego** z 2011r. rzeczywiście pojawia się liczba 53,3% jednak jest to odsetek rodzin posiadających tylko jedno dziecko na utrzymaniu do 24 roku życia spośród rodzin posiadających dzieci. Nie uwzględnia się rodzin które dzieci nie posiadają na utrzymaniu, a jest to liczba 2673 tys. rodzin. Wg. **Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego** art. 23 rodzinę zawiera się z chwilą zawarcia małżeństwa. W tym wyniku uwzględnione są również osoby samotnie wychowujące dzieci, a więc nie będące rodzinami 2+1. Sam odsetek małżeństw/partnerów z dziećmi wynosi 51,3% i nie jest w nim uwzględniona ilość posiadanych dzieci.

A NA ZAKOŃCZENIE...
SAMA PRAWDA 😊

**"Nie wierz we
wszystko, o czym
czytasz w Internecie
tylko dlatego, że jest
czyjeś zdjęcie i cytaty
obok."**

- Abraham Lincoln

PYTANIA?

WWW.E-MOCNI.ORG.PL

E-MOCNI: CYFROWE UMIEJĘTNOŚCI, REALNE KORZYŚCI

**Fundusze
Europejskie**
Polska Cyfrowa

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

